

Stöðuskýrsla um aðgerðaáætlun Vísinda- og tækniráðs 2014-2016

Mars 2016

Starfshópur um málefni Vísinda- og tækniráðs sem skipaður er fulltrúum ráðuneyta og formönnum starfsnefnda ráðsins, ásamt ritara þess undir forsæti forsætisráðuneytisins heldur utan um aðgerðaáætlun Vísinda- og tækniráðs og gefur skýrslu um framvindu hennar til ráðsins. Við samþykkt áætlunarinnar 22. maí 2014 lá fyrir að brugðist hafði verið við ýmsum markmiðum stefnu ráðsins þá þegar. Af þeim sökum er í stöðuskýrslum aðeins getið þeirra markmiða sem fela í sér beina aðgerð. Hér er gerð grein fyrir stöðu 19 aðgerða, sumra í nokkrum liðum. Aðgerðirnar eru misumfangsmiklar. Við utanumhald forsætisráðuneytisins á áætluninni hefur komið í ljóst að tímamörk þau sem aðgerðum voru sett, voru í ýmsum tilfellum of þröng og þar af leiðir að framkvæmd einhverra þeirra mun taka mið af því. Frá því að aðgerðaáætlunin var samþykkt er sex aðgerðum lokið. Þessi skýrsla er önnur stöðuskýrslan um aðgerðaáætlunina, sú fyrsta kom út í mars 2015.

1.1. Auka fjárveitingar til vísinda og nýsköpunar sem hlutfall af vergri landsframleiðslu (VLF), þannig að árið 2016 nái þær 3,0% af henni.

Aðgerð 1: Aukin fjárfesting fyrirtækja 5. milljarðar kr. Skapa þannig umhverfi fyrir fyrirtæki að þau sjái hag í að auka hlut sinn í rannsóknar- og nýsköpunarstarfi. Sérstaklega er hér horft til skatthvata. Þessi aðgerð helst í hendur við aðgerðir 1.7, 1.8, 1.10 og 3.2.

Aðgerð 2: Auka fjárveitingar til vísinda og nýsköpunar sem hlutfall af vergri landsframleiðslu (VLF), þannig að árið 2016 nái þær 3% af henni.

Staða

Aðgerð 1. Árið 2014 tók Hagstofa Íslands við gagnasöfnun um framlög til rannsókna og þróunar frá Rannsóknamiðstöð Íslands (Rannís). Aðferðafræði Hagstofu er önnur en fyrri umsjónaraðila, svo rof varð í tímaröð og eru því tölur stofnananna ekki samanburðarhæfar. Samkvæmt tölum Hagstofu sem stofnunin birti vorið 2015 var hlutfall fjárfestinga til vísinda og nýsköpunar árið 2013 1,87% af VLF sem er nokkuð lægra en gert hafði verið ráð fyrir að yrði raunin, þegar aðgerðaáætlunin var samþykkt. Sú tala er 1,89% fyrir árið 2014. Af þessum sökum er þriggja prósentu markmiðið árið 2016 ekki raunhæft.

Samkvæmt tölum Hagstofu fyrir árið 2014 nema útgjöld fyrirtækja til rannsókna og þróunar, óháð uppruna fjármagns, 57% af heildarútgjöldum til málaflokksins og er það hlutfall hið sama og fyrir árið 2013. Skv. stofnuninni nam framlag fyrirtækja til útgjalda til rannsóknar- og þróunarstarfs árið 2013, 19.9 ma. kr. og 21.35 ma. kr. árið 2014 en tölur fyrir árið 2015 munu liggja fyrir í september 2016. Hækkun framlags fyrirtækja nam því 1,45 ma. kr. milli árána 2013 og 2014. Tölur fyrir hvert ár berast frá Hagstofu að hausti árið eftir hvert almanaksár og því verður ekki ljóst fyrr en haustið 2016 hvernig fjárfestingar fyrirtækja voru árið 2015. Vonir standa til þess að nýir skatthvatar sem verða

kynntir nú á vordögum í frumvarpi til breytinga á lögum um stuðning við nýsköpunarfyrirtæki muni auðvelda fyrirtækjum fjárfestingar í rannsóknum og nýsköpun. Sjá nánar umfjöllun um málið við aðgerð 1.6, 2. lið.

Aðgerð 2. Alþingi samþykkti í fjárlögum 2016 að tillögu ríkisstjórnar 2. ma. kr. varanlega hækkun framlaga í Vísindasjóð og Tæknipróunarsjóð sem báðir eru samkeppnissjóðir. Framlögin koma til úthlutunar á árinu 2016. Er það viðbót við hækkun árið 2015 um 800 m. kr. Með því móti stóð ríkisstjórn og fjárveitingavaldið við sitt loforð um að auka verulega fjárveitingar til samkeppnisjóða.

1.2. Styrkja fjármögnun háskólakerfisins hér á landi svo hún verði að minnsta kosti sambærileg við meðaltal aðildarríkja OECD árið 2016 og Norðurlanda árið 2020. Í þessu samhengi verði háskólar og einstakar einingar þeirra flokkaðar með tilliti til mismunandi hlutverka og faglegs alþjóðlegs styrks.

Aðgerð: Gerð verði áætlun um fjármögnun háskólastarfs til ársins 2020 með það að markmiði að fjármögnun verði sambærileg fjármögnun í OECD árið 2016 og á öðrum Norðurlöndum við lok tímabilsins.

Nokkrar aðgerðir koma til með að styrkja fjármögnun háskólanna á næstu tveimur árum: a) aðgerð 1.1. um hækkun framlags í samkeppnissjóði sem mun styrkja fjármögnun vísindastarfs innan háskólanna, b) aðgerð 1.5. um viðurkenningu á föstum álagskostnaði, c) aðgerð 1.6. um skattalega hvata til fyrirtækja og d) aðgerð 2.4. um hvatningu til fyrirtækja, rannsóknarstofnana og háskóla til samstarfs við háskóla. Tvær síðastnefndu aðgerðirnar miða meðal annars að því að auka samstarf fyrirtækja og háskóla um rannsóknartengt nám.

Mennta- og menningarmálaráðuneytið vinnur nú að því að hækka reikniflokka háskólanna í áföngum. Vísinda- og tækniráð telur þessar aðgerðir mikilvægar til að ná markmiði um að styrkja fjármögnun háskóla og styður við þær.

Ábyrgðaraðili: Mennta- og menningarmálaráðuneyti.

Staða

Mennta- og menningarmálaráðuneytið vinnur að því að efla fjármögnun háskólakerfisins með það að leiðarljósi að hver háskólanemi hér á landi verði fjármagnaður með sambærilegum hætti og nemar á hinum Norðurlöndunum á árinu 2020.

1.5. Tryggja skal að reglur íslenskra samkeppnissjóða um samrekstrarkostnað og mótframlög taki mið af þróun á alþjóðavettvangi, s.s. í Horizon 2020.

Aðgerð: Því verði beint til stjórna opinberra samkeppnissjóða (Rannsóknasjóður, Tækniþróunarsjóður, Innviðasjóður, Framleiðnisjóður landbúnaðarins, Markáætlun, Nýsköpunar-sjóður námsmanna, Fornminjasjóður, Launasjóður fræðirithöfunda, Orkusjóður, Átak til atvinnusköpunar, Rannsóknasjóður til að aukaverðmæti sjávarfangs (AVS), Verkefnasjóður sjávarútvegsins, Samgöngurannsóknir) að úthlutunarreglur taki mið af úthlutunarreglum á alþjóðavettvangi, sér í lagi rammaáætlun Evrópusambandsins fyrir rannsóknir og nýsköpun (Horizon 2020) en það felur m.a. í sér viðurkenningu á föstum álagskostnaði (overhead cost) 25%.

Ábyrgðaraðili: Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneyti í samráði við mennta- og menningarmálaráðuneyti

Staða – lokið árið 2015.

1.6. Nýta skattkerfið markvisst til að hvetja til fjárframlaga fyrirtækja og einstaklinga til vísinda og nýsköpunar.

Aðgerð 1: Efnt verði til kynningarátaks um endurgreiðslur til fyrirtækja vegna fjárfestinga í rannsóknum og nýsköpun. Átakinu verði beint að fyrirtækjum og stofnunum. Jafnframt verður umsóknarfrestur færður til 1. okt. ár hvert.

Ábyrgðaraðili: Fjármála- og efnahagsráðuneyti.

Staða

Umsóknum um endurgreiðslur fjölgaði í fyrra frá árinu áður um ríflega 8%. Þar af fjölgaði umsóknum af landsbyggðinni um 35% og á höfuðborgarsvæðinu um 4,4%. Þetta er nokkuð meiri aukning en árið 2014 en þá var hún ríflega 5% yfir allt landið.

Á síðasta ári voru endurgreiðslur til fyrirtækja kynntar á tólf upplýsingafundum Ranníss og voru tveir þeirra haldnir utan höfuðborgarsvæðisins. Í vor er fyrirhugaður fyrsti fundurinn í samvinnu Samtaka atvinnulífsins, Samtaka iðnaðarins og Ranníss þar sem fulltrúar fyrirtækja sem notið hafa endurgreiðslu munu segja frá reynslu sinni.

Aðgerð 2: Settur verði á laggirnar verkefnishópur með fulltrúum vísindanefndar, tækninefndar, forsætisráðuneytis, atvinnuvega – og nýsköpunarráðuneytis og fjármála- og efnahagsráðuneytis sem hafi það markmiði að útfæra slíka skattalega hvata. Verkefnishópurinn horfi til reynslu annarra þjóða af slíkum skattalegum hvötum og skili tillögum um útfærslu til vísindanefndar og tækninefndar. Vísinda – og tækniráð fjalli um útfærslurnar haustið 2014, með það að markmiði að nauðsynlegar lagabreytingar geti átt sér stað vorið 2015.

Starfshópurinn taki til skoðunar hvort:

Koma eigi á nýjum skattalegum hvötum sem hvetji einstaklinga og fyrirtæki til að leggja fram fé í sjóði ætlaða rannsóknum og nýsköpun, eða í háskóla eða rannsóknarstofnanir.

Hækka eigi þak endurgreiðslu til fyrirtækja vegna fjárfestingar í rannsóknum og nýsköpun sbr. lög nr. 152/2009.

Veita skuli erlendum sérfræðingum sem fyrirtæki, stofnanir eða háskólar ráða til sín, tímabundinn skattafrádrátt.

Aðgerð 3: Fyrirtæki sem styðja meistara- og doktorsnemendur til að vinna verkefni í samstarfi við þau, fái skattfrádrátt vegna styrkjanna. Aðgerðin styðst við aðgerð 2.4. og styður við aðgerð 3.1.

Endurgreiðsla námslána er allnokkuð íþyngjandi fyrir ungt fólk, en jafnframt er rekstur LÍN íþyngjandi fyrir íslenska ríkið. Það er margskonar hagur sem getur falist í að nemendur og fyrirtæki leiði saman hesta sína í meistara- og doktorsverkefnum.

Skipaður verði starfshópur sem í sitji fulltrúar frá vísindanefnd, tækninefnd, háskólastiginu, Samtökum atvinnulífsins, fjármála- og efnahagsráðuneytinu og mennta- og menningarmálaráðuneytinu. Starfshópnum verði falið að leggja fram tillögur að útfærslu skattalegra hvata til fyrirtækja sem styrkja meistara- og doktorsnemendur til að vinna verkefni sín í samstarfi við fyrirtækin. Starfshópurinn skili tillögum sínum til vísindanefndar og tækninefndar fyrir 1. október 2014. Vísinda- og tækniráð fjalli um tillögurnar haustið 2014, með það að markmiði að nauðsynlegar lagabreytingar og breytingar á reglum LÍN geti átt sér stað vorið 2015.

Ábyrgðaraðili: Fjármála- og efnahagsráðuneyti.

Staða

Hér er fjallað um aðgerðir 2 og 3. Aðgerðirnar snúa að því að auka fjárfestingu fyrirtækja og einstaklinga til vísinda og nýsköpunar. Í frumvarpi til laga um breytingu á lögum til að styðja við fjármögnun og rekstur nýsköpunarfyrirtækja og smærri fyrirtækja í rekstri, sem fjármála- og efnahagsráðherra leggur fram nú á vörþingi, er lagt til að viðmiðunarfjárhæðirnar verði hækkaðar umtalsvert, en þær hafa verið óbreyttar frá því að lögin um stuðning við nýsköpunarfyrirtæki voru sett. Í frumvarpinu er lagt til að viðmiðunarfjárhæðir verði þrefaldaðar, þ.e. fari annars vegar úr 100 m.kr. í 300 m.kr. hámark á almennum rannsóknar- og þróunarkostnaði en fari hins vegar úr 150 m.kr. í 450 m.kr. á ári þegar um er að ræða aðkeypta rannsóknar- og þróunarþjónustu.

Auk þess að hækka viðmiðunarfjárhæðir þá er einnig að finna í umræddu frumvarpi breytingar á lögum um álagningu opinberra gjalda á árunum 2017, 2018 og 2019 sem fela í sér að komið verði á fót nýju skattafláttarkerfi fyrir einstaklinga vegna hlutafjárkaupa. Markmið afsláttarins er að styðja við lítil fyrirtæki hér á landi með því að gera þau að

fýsilegum fjárfestingarkosti og stuðla þannig að nýsköpun og fjölgun starfa með því að hvetja fjárfesta til að leggja fyrirtækjum í vexti til nýtt hlutafé, að uppfylltum tilteknum skilyrðum, bæði hjá einstaklingum og umræddum félögum.

Þessu til viðbótar eru lagðar til breytingar í frumvarpinu á skattlagningu erlendra sérfræðinga. Markmiðið er að auðvelda fyrirtækjum að fá til sín aðila erlendis frá sem búa yfir nauðsynlegri sérþekkingu og hæfni til að koma á fót hágæða starfsemi innanlands. Koma erlendra sérfræðinga mun jafnframt styrkja tækni, rannsóknir, þróun og nýsköpun í landinu. Í frumvarpinu er gert ráð fyrir að tekjur erlendra sérfræðinga sem nýta sér heimildina verði einungis skattskyldar að 75% en 25% þeirra verða skattfrjálsar.

1.8. Skapa umhverfi fyrir virk viðskipti með hlutabréf í nýsköpunarfyrirtækjum.

Aðgerð: Settur verði á laggirnar verkefnishópur sem í sitji fulltrúar frá vísindanefnd, tækninefnd, samtökum sprotafyrirtækja, fjármála- og efnahagsráðuneyti og atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneyti. Hópnun verði falið að leggja fram tillögur sem stuðlað geti að bættu aðgengi nýsköpunarfyrirtækja að framtaksfjármagni og skapað vettvang fyrir virk viðskipti með hlutabréf í nýsköpunarfyrirtækjum.

Tekinn verði til skoðunar sá möguleiki að skrá nýsköpunarfyrirtæki á hlutabréfamíðlun (lista) sem þó sé háð einfaldari skilyrðum en skráning í kauphöll.

Starfshópurinn skili tillögum sínum til vísindanefndar og tækninefndar fyrir 1. febrúar 2015. Vísinda- og tækniráð fjalli um tillögurnar vorið 2015, með það að markmiði að nauðsynlegar lagabreytingar geti átt sér stað haustið 2015. Aðgerðin styður við 1.7.

Ábyrgðaraðili: Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneyti.

Staða

Verkefnishópur vann verkefnislýsingu í september 2014. Helsta verkefni hópsins er að skila tillögum til úrbóta hvað viðkemur fjármögnunarumhverfi sprota- og nýsköpunarfyrirtækja. Vinna hópsins hefur einkum falið í gagnaöflun og samráði við helstu hagsmunaaðila og sérfræðinga (þ.m.t. fjárfesta, sérfræðinga, Kauphöllina, ráðuneyti o.fl.). Greining og stöðumat eru í vinnslu en umfangið reyndist meira en ráð var gert fyrir í fyrstu. Áætlað er að tillögur verði kynntar fyrir tækninefnd og vísindanefnd Vísinda- og tækniráðs eigi síðar en í apríl 2016.

1.9. Efla sókn í samkeppnissjóði og markaði á alþjóðlegum vettvangi.

Aðgerð: Lög um samkeppnissjóði Vísinda- og tækniráðs verði endurskoðuð svo að tryggt sé að stjórnir sjóðanna geti markað stefnu hvað varðar sókn í alþjóðlega samkeppnissjóði og alþjóðlega markaði.

Ábyrgðaraðili: Mennta- og menningarmálaráðuneyti í samráði við og atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneyti.

Staða

Vinnuhópur sem myndaður var í mars 2015 með þátttöku mennta- og menningarmálaráðuneytisins og vísindanefndar er að störfum. Stefnt er að því að leggja fram breytingartillögur við lög um opinberan stuðning við vísindarannsóknir nr. 3/2003 á þingi 2016-2017.

1.10 Auka stuðning og ráðgjöf við nýsköpunarfyrirtæki sem stefna á alþjóðlegan markað..

Aðgerð: Verkefnishópur verði settur á laggirnar sem hafi það verkefni að bæta og einfalda þjónustu og ráðgjöf við umsækjendur í erlenda sjóði.

Þjónusta og ráðgjöf við umsækjendur í erlenda sjóði er dreifð víðs vegar um stjórnkerfið, svo sem hjá Rannís, Nýsköpunarmiðstöð, hjá Byggðastofnun og í ráðuneytum. Í skýrslunni *Tækifæri til sóknar* var lagt til að öll þessi þjónusta færi á einn stað og skömmu seinna var þjónusta við áætlanir á vegum mennta- og menningarmálaráðuneytis færð undir Rannís.

Hér er lagt til að settur verði á laggirnar verkefnishópur undir stjórn forsætisráðuneytis með fulltrúum mennta- og menningarmálaráðuneytis og atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytis. Hópurinn skuli hafa það verkefni að bæta og einfalda þjónustu og ráðgjöf við umsækjendur í erlenda sjóði (m.a. Horizon 2020). Hópurinn kynni afrakstur vinnu sinnar fyrir Vísinda- og tækniráði.

Ábyrgðaraðili: Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneyti.

Staða

Yfirmarkmið verkefnisins er að einfalda og samræma þjónustu og ráðgjöf við umsækjendur frá nýsköpunarfyrirtækjum í erlenda sjóði. Verkefnishópur kynnti áherslur sínar og tillögur fyrir tækninefnd í maí 2015. Í framhaldinu hefur verið unnið að rýni tillagna með fulltrúum notenda (þ.e. einstaklinga og fyrirtækja). Lokatillögur verða kynntar starfsnefndum ráðsins eigi síðar en í apríl 2016 þar sem fjallað verður um mismunandi þjónustuleiðir, aukið samstarf stofnana og kostnað samfara umræddum breytingum.

1.11. Móta aðgerðaáætlun um þátttöku Íslands í alþjóðlegum rannsóknaráætlunum, einkum þar sem fjármagna þarf íslenska þátttöku með opinberu framlagi.

Aðgerð: Stjórnir Rannsóknarsjóðs og Tækniþróunarsjóðs vinni aðgerðaáætlun um þátttöku Íslands í alþjóðlegum áætlunum sem fjármagnaðar eru með opinberu framlagi. Drög að áætlun verði kynnt vísindanefnd og tækninefnd fyrir 1. febrúar 2015.

Ábyrgðaraðili: Rannís.

Staða

Stjórn Tækniþróunarsjóðs hefur þegar mótað stefnu varðandi þátttöku í alþjóðlegum rannsóknáætlunum og tekur virkan þátt í að fjármagna slík verkefni. Breyta þarf lögum um opinberan stuðning við vísindarannsóknir nr. 3/2003 til þess að stjórn Rannsóknarsjóðs geti markað stefnu sína að þessu leyti. Að því er unnið með ráðstöfunum í aðgerð 1.9.

2.4. Hvetja til aukinnar samvinnu háskóla, rannsóknarstofnana og fyrirtækja um rannsóknartengt framhaldsnám og þá sérstaklega doktorsnám.

Aðgerð: Gerð lýsingar á þeim réttindum og skyldum sem fylgja samstarfi háskóla og fyrirtækja/ rannsóknarstofnana um doktorsnám. Mennta- og menningarmálaráðuneytið skipi 3-5 manna starfshóp háskóla sem hlotið hafa viðurkenningu til að bjóða upp á rannsóknartengt framhaldsnám. Hópurinn skilgreini hlutverk ólíkra aðila í samstarfi um framhaldsnám. Útbúin verði lýsing á réttindum og skyldum sem fylgja slíku samstarfi. Skal lýsingin ekki takmarkast við hlutverk háskóla og samstarfsaðila hans (fyrirtækis eða rannsóknarstofnunar) heldur skal hún einnig ná yfir og skýra hlutverk nemandans og leiðbeinenda hans. Hópurinn hafi samráð við fulltrúa atvinnulífsins. Skal lýsingin gerð aðgengileg á vefsvæðum háskólanna fyrir þá sem hafa áhuga á að stofna til samstarfs háskóla, fyrirtækja og/eða rannsóknarstofnana um doktorsnám. Jafnframt miðli háskólar verkefnum sem fyrirtæki hafa skilgreint og tillögum nemenda um verkefni.

Ábyrgðaraðili: Mennta- og menningarmálaráðuneyti.

Staða – lokið árið 2015.

2.5. Styrkja fjármögnun doktorsnáms með það að markmiði að árið 2016 verði 200 doktorsnemastöður að fullu fjármagnaðar úr innlendum samkeppnissjóðum árlega. Lögð verði áhersla á að styrkja framúrskarandi doktorsverkefni þar sem keppt verði á grundvelli gæða verkefnis og getu nemanda ásamt hæfni og styrkleika samstarfsaðila.

Aðgerð: Fjármögnun doktorsnáms eflað þannig að 200 doktorsnemastöður verði árið 2016 að fullu styrktar af innlendum samkeppnissjóðum. Fjármögnun doktorsnáms taki mið af gæðum verkefna, hæfni þátttakenda og samstarfi.

Ábyrgðaraðili: Rannís.

Staða

Gert er ráð fyrir að settu markmiði verði náð á árinu 2016, þ.e.a.s. að við næstu úthlutun Rannsóknarsjóðs í mars/apríl á þessu ári með styrkjum í doktorsnemastöður, styrkjum til doktorsnema í gegnum rannsóknaverkefni og sjóði HÍ til styrktar doktorsnema.

2.6. Tryggja alþjóðlega samkeppnishæfni íslensks vinnumarkaðar fyrir þá sem stunda vísindi og nýsköpun.

Aðgerð: Afgreiðsla umsókna sérfræðimenntaðra einstaklinga utan EES um dvalar- og atvinnuleyfi hjá Útlendingastofnun taki ekki meira en 6 vikur að hámarki. Lagaheimildir eru til staðar til að veita einstaklingum dvalar- og atvinnuleyfi á grundvelli sérfræðipekkingar séu þeir komnir með ráðningarsamning (lög um útlendinga nr. 96/2002 og lög um atvinnuréttindi útlendinga nr. 97/2002). Árið 2013 var svonefndur meðalafgreiðslutími veittra leyfa 40 dagar (minnst einn dagur og lengst 182 dagar) og 167 leyfi voru veitt. Með þessari aðgerð er lagt til að vinnsla umsókna verði stytta í 6 vikur að hámarki frá móttöku fullbúinnar umsókna.

Ábyrgðaraðili: Innanríkisráðuneyti.

Staða – lokið árið 2015.

2.7. Efla nýliðun með sérstökum átaksverkefnum.

Aðgerð: Ný markáætlun um nýliðun í vísindum og nýsköpun verði sett á laggirnar. Hún taki mið af styrkingu alþjóðlegrar samkeppnishæfni og innan hennar verði m.a. áhersla á nýsköpun á sviði raun-, tækni- og iðngreina og samstarf menntakerfis, rannsóknarstofnana og fyrirtækja.

Ábyrgðaraðili: Mennta- og menningarmálaráðuneyti.

Staða

Undirbúningur fyrir nýja markáætlun er vel á veg kominn og verður hún auglýst árið 2016.

3.1. Endurskoða skipulag og umgjörð vísinda- og nýsköpunarkerfisins á Íslandi, einfalda löggjöf og vinna að samþættingu. Sameina háskóla, rannsóknarstofnanir og rannsóknasetur eftir því sem við á.

Aðgerð: Sett verði rammalög um rannsóknarstofnanir, með það að markmiði að auka tengsl þeirra innbyrðis og við háskóla og fyrirtæki.

Með því fæst betri heildarsýn yfir starfsemi þeirra og styrkari tengsl milli rannsóknarstarfsemi og stefnumótunar stjórnvalda.

Stærð stofnana og viðmið um lágmarkskröfur taki mið af niðurstöðum verkefnisstjórnar um stofnanakerfi ríkisins á vegum fjármála- og efnahagsráðuneytisins.

Til að stofnun geti fengið opinbert fjármagn, sem ætlað er til rannsókna og nýsköpunar, með öðrum hætti en í gegnum samkeppnissjóði skuli hún:

- Skila upplýsingum um afrakstur vísinda- og nýsköpunarstarfs í miðlægt upplýsingakerfi.
- Vinna í samstarfi við aðra að rannsóknum og nýsköpun. Að minnsta kosti 10% rekstrarfjár stofnunar á þriggja ára tímabili komi til vegna samstarfs við fyrirtæki, aðrar stofnanir og háskóla.
- Sýna ábyrgð í rekstri.

Ábyrgðaraðili: Forsætisráðuneyti.

Staða

Verkefnishópur um rannsóknarstofnanir hefur starfað frá því í mars 2015 undir forystu forsætisráðuneytis og er að leggja lokahönd á skýrslu sína. Hópurinn fór í sjálfstæða gagnasöfnun til að kanna umfang fjármagns til rannsókna hjá opinberum stofnunum, hann leitaði eftir upplýsingum um kjöraðstæður til rannsókna í nokkrum atvinnugreinum og kynnti sér fyrirkomulag rannsóknarkerfis nokkurra samanburðarlanda. Gert er ráð fyrir að skýrsla muni liggja fyrir í byrjun sumars.

3.2. Fjölga stuðningsmöguleikum og hvötum til að efla samstarf menntastofnana, rannsóknarstofnana og atvinnulífs.

Aðgerð: Því verði beint til stjórna opinberra samkeppnissjóða (Rannsóknasjóður, Tækniþróunarsjóður, Innviðasjóður, Framleiðnisjóður landbúnaðarins, Markáætlun, Nýsköpunarsjóður námsmanna, Fornminjasjóður, Launasjóður fræðirithöfunda, Orkusjóður, Átak til atvinnusköpunar, Rannsóknasjóður til að auka verðmæti sjávarfangs (AVS), Verkefnasjóður sjávarútvegsins, Samgöngurannsóknir (Ný sýn bls. 54-59)) að samstarf háskóla og annarra menntastofnana, rannsóknarstofnana og annarra opinberra stofnana og/eða fyrirtækja verði talið umsóknum til tekna. Tillagan styður við markmið 2.2., 1.1. og 1.5. Aukið samstarf mennta- og rannsóknarstofnana við fyrirtæki mun auka virkni fyrirtækja í rannsókn- og nýsköpunarstarfi og stuðla að hagnýtingu rannsókna í atvinnulífinu.

Ábyrgðaraðili: Vísinda- og tækniráð.

Staða – lokið árið 2015.

3.3. Skilgreina sérstaklega þau viðfangsefni sem krefjast langtímafjármögnunar og tryggja fjármögnun þeirra og hagnýtingu til rannsókna og nýsköpunar.

Aðgerð: Mennta- og menningarmálaráðuneytið stofni verkefnishóp um málefni rannsóknarinnviða. Eitt af hlutverkum hópsins verði kortlagning á viðfangsefnum sem krefjast langtímafjármögnunar, eða svokölluðum vöktunarverkefnum. Verkefnishópurinn mun skila skýrslu í upphafi árs 2015 þar sem lagðar eru fram tillögur um a) hvernig forgangsraða megi vöktunarverkefnum, b) hvernig stuðla megi að því að Ísland standi við alþjóðlegar skuldbindingar um vöktun, c) hvort unnt sé að auka hagkvæmni í fyrirkomulagi vöktunar og d) hvernig tryggja megi fjármagn til langtímaverkefna á sviði vöktunar. Áfangaskýrsla verði lögð fyrir starfsnefndir Vísinda- og tækniráðs.

Ábyrgðaraðili: Mennta- og menningarmálaráðuneyti.

Staða

Verkefnishópur um málefni rannsóknarinnviða og vöktunarverkefna starfar nú undir forystu mennta- og menningarmálaráðuneytis, með þátttöku umhverfis- og auðlindaráðuneytis og velferðarráðuneytis auk nokkurra fulltrúa hagsmunaaðila. Hópurinn mun skila tveimur skýrslum. Í þeirri fyrri verður farið yfir stöðu rannsóknarinnviða (þ.e. tækja, aðstöðu, gagnagrunna, þjónustu, kerfa, tölvuneta og annars sem talist getur nauðsynlegt og ómissandi fyrir iðkun vísinda) og lagðar fram tillögur að vegvísi um málaflokkinn til næstu fimm ára. Sú skýrsla mun liggja fyrir á fyrsta fundi nýskipaðs Vísinda- og tækniráðs í maí nk. Í seinni skýrslunni verður greining hópsins á stöðu vöktunarmála kynnt og lögð fram tillaga að aðgerðaáætlun til eflingar vöktunar. Áætlað er að sú skýrsla verði kynnt á öðrum fundi ráðsins árið 2016.

4.1. Þróa heildstætt upplýsingakerfi um afrakstur vísinda- og nýsköpunarstarfs í samráði við háskóla, rannsóknarstofnanir og atvinnulíf.

Aðgerð: Fjárfest verði í upplýsingakerfi um afrakstur rannsókna og nýsköpunar. Kerfið mun veita yfirsýn yfir rannsóknar- og nýsköpunarstarf og auðvelda mat á virkni og gæðum rannsóknarstarfs í háskólum og rannsóknarstofnunum. Kerfið auðveldar jafnframt umsýslu háskóla og stofnana á innri starfsemi, t.d. með því að halda utan um starfsmannahald, kennslu og sókn í sjóði. Við þarfagreiningu verði horft til sjónarmiða háskóla, rannsóknarstofnana, stjórnsýslustofnana og fyrirtækja um allt land.

Aðgerðin er lykilaðgerð í áætluninni og tengist t.d. aðgerðum 3.1. og öðrum aðgerðum 4. kafla.

Ábyrgðaraðili: Mennta- og menningarmálaráðuneyti.

Staða

Verkefnið er komið vel á veg. Á síðasta ári var settur á laggirnar stýrihópur um val og kaup á upplýsingakerfi fyrir rannsóknir og nýsköpun (Current Research Information System (CRIS)). Í hópnum sitja m.a. fulltrúar hagsmunaaðila. Hlutverk stýrihópsins er að vinna kröfulýsingu fyrir útboð í samvinnu við Ríkiskaup, ákveða til hvaða þátta verður horft við mat á tilboðum, samhæfa verkferla og gæðaeftirlit við notkun kerfisins og skipuleggja og tryggja árangursríka innleiðingu innan stofnana. Vonir standa til þess að útboð verði auglýst í apríl nk. og innleiðing á kerfinu hefjist haustið 2016. Í fyrsta áfanga er gert ráð fyrir að innleiðingin nái til háskólastofnana. Næsti áfangi mun ná til rannsóknarstofnana.

4.2. Meta gæði og afrakstur vísinda- og nýsköpunarstarfs í samræmi við alþjóðleg viðmið. Taka skal tillit til mismunandi hefða og markmiða fagsviða og meta fjölbreyttan afrakstur rannsókna og nýsköpunar. Kanna hvort endurskipuleggja eigi Gæðaráð háskóla svo hlutverk þess nái einnig yfir rannsóknir í háskólum og rannsóknarstofnunum.

Aðgerð: Fyrirkomulag gæðamála verði endurskoðað í samráði við hagsmunaaðila. (Árangur aðgerðarinnar tengist aðgerðum 4.1. um heildstætt upplýsingakerfi um afrakstur vísinda- og nýsköpunarstarfs og 4.4. um bætta hagtölugerð. Tvær síðastnefndu aðgerðirnar eru forsendur eflingar á gæðamati.)

Gæðaráð háskólanna var sett á laggirnar árið 2010 og starfar það á grundvelli reglna um eftirlit með gæðum kennslu og rannsókna í háskólum nr. 321/2009. Skipunartíma ráðsins lýkur 9. júlí 2014. Gæðaráðið hefur nú lokið úttekt á fimm háskólum og munu tveir til viðbótar verða metnir 2014 og 2015. Áætlað er að fyrstu umferð gæðamats á öllum háskólunum sjö ljúki haustið 2015.

Mennta- og menningarmálaráðuneytið hefur hafið vinnu við að fara yfir reynslu af starfi Gæðaráðsins síðustu fjögur árin og meta hvernig áfram verður haldið, þ.m.t. hvort útvíkka eigi hlutverk ráðsins til að ná yfir rannsóknir í háskólum og rannsóknarstofnunum.

Ábyrgðaraðili: Mennta- og menningarmálaráðuneyti.

Staða

Vinna stendur yfir innan mennta- og menningarmálaráðuneytis við endurskoðun á gæðaúttektum og hlutverki Gæðaráðs háskóla sem hluta af almennri stefnumótun um háskóla og vísindi.

Tillögur hafa borist frá Gæðaráði um fyrirkomulag rannsóknarmats, en snúa þær einkum að skipulagi rannsókna fremur en gæða rannsóknarstarfsins. Unnið er að lokaútgáfu nýs gæðamatskerfis í samráði við mennta- og menningarmálaráðuneyti, Gæðaráð háskóla og ráðgjafanefnd Gæðaráðs sem liggja mun fyrir haustið 2017.

4.3. Kanna með reglubundnum hætti skiptingu opinberra fjárveitinga til vísinda og nýsköpunar og bregðast við mismunandi þátttöku tiltekinna hópa með sértækri upplýsingamiðlun og hvatningu til þátttöku.

Aðgerð: Því verði beint til stjórna opinberra samkeppnissjóða að til staðar séu upplýsingar um sókn og úthlutanir til ólíkra hópa, sem hægt sé að nýta til að bregðast við lítilli þátttöku ákveðinna hópa.

Ábyrgðaraðili: Vísinda- og tækniráð.

Staða – lokið árið 2015.

4.4. Bæta hagtölugerð um íslenskt atvinnulíf m.t.t. rannsókna, verðmætasköpunar, útflutnings og nýsköpunar og nýta hagtölur til stöðugra umbóta í menntun, vísindum og nýsköpun.

Aðgerð: Tryggja þarf að Hagstofa Íslands vinni reglulega kannanir á útgjöldum til rannsókna og þróunar og á nýsköpunarvirkni fyrirtækja.

Hagstofa Íslands tók á árinu 2014 við öflun og úrvinnslu gagna um útgjöld til rannsókna og þróunar og nýsköpunarvirkni frá Rannís. Þetta eru tvær kannanir sem unnar eru annað hvert ár í samstarfi við EUROSTAT, annars vegar könnun á útgjöldum til rannsókna og þróunar og hins vegar mæling á nýsköpunarvirkni fyrirtækja (Community Innovation Survey – CIS). Tryggja þarf að Hagstofa Íslands hafi bolmagn til að vinna að þessum könnunum með reglubundnum hætti.

Hagstofa Íslands hefur ennfremur á árinu 2014 framleiðslu á fyrirtækjatölfræði. Með henni verður til fyrirtækjaskrá til hagskýrslugerðar, ítarlegar upplýsingar um rekstur fyrirtækja eftir atvinnugreinum og svæðum auk svokallaðra skammtímavísitalna sem veita munu mánaðar- eða ársfjórðungslegar upplýsingar um þætti eins og veltu, framleiðslu, innflutningsverð, atvinnu og fleira. Fyrirtækjatölfræðin er að fullu fjármögnuð og nær þessi aðgerð því ekki yfir hana.

Ábyrgðaraðili: Hagstofa.

Staða – lokið árið 2015.